Archívum

’56 nem csak az ötvenhatosoké

Beszélgetés egy szakdolgozatról

2016.12.07

„Aki uralja a múltat, az uralja a jövőt is; aki uralja a múltat, az uralja a jelent is.” – Bodó Judit tanárnő George Orwell „1984” című regényéből vett idézettel nyitotta meg a „Hősök éve 1956–2016” programsorozat záró rendezvényét.

Orwell szavai arra figyelmeztetnek, hogy milyen következménnyel jár, ha a történelmet politikai alapokon (át)írják. 1958–1988 között közel 7 millió fiatal, a magyar lakosság hozzávetőlegesen 67%-a bukott ellenforradalomként tanult 1956-ról. A ’80-as évek második felében viszont már egyre több tanár ki merte mondani a tantermek falai között: 1956-ban népfelkelés, sőt forradalom zajlott, amely a fennálló rendszer tűrhetetlensége okán robbant ki. A tanárjelöltek között is akadtak, akik hangot adtak a társadalom széles köreiben régóta jelen lévő meggyőződésnek.

Tajta Gábor, a Budapesten működő Belvárosi Tanoda tanára és Horváth Szilárd, az MTV műsorvezetője, szerkesztője 1986-ban, a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskola hallgatóiként közös szakdolgozatuk témájául a vasi megyeszékhely ’56-os eseményeit választották. A probléma izgalmassága mellett az is befolyásolta döntésüket, hogy olyan témát szerettek volna feldolgozni, amelyhez eredeti forrásokat kell felkutatni, önállóan elemezni. Nem kívánták ugyanis tovább gyarapítani a különböző szakirodalmi összeollózásokból keletkező diplomamunkák számát. Problémát jelentett, hogy a Történelem Tanszék oktatói közül nem vállalta fel senki a konzulensséget, és az ezzel várhatóan járó konfliktusokat. Végül Mészáros Gábor tanár úr – aki akkor a Marxizmus-leninizmus Tanszék oktatója volt –, patronálta a merész vállalkozást.

Gondoljunk bele: az 1980-as évek közepén még aktívan működött a besúgó hálózat! Ennek ékes bizonyítéka az a 122, illetve 123 oldalnyi jelentés, amely Horváth Szilárd és Tajta Gábor tevékenységéről készült. Gábor a rendszerváltozás után a Történeti Hivatalból kikérte a róla írott jelentéseket és oktatási segédanyagként a mai napig használja azokat.

Hogy volt-e miről jelenteni? Felrázva a szombathelyi ifjúságot, ők indították el a helyi „Dialógus Békemozgalmat”, ami a ZSUK-kal (Zsirai Utcai Klub) indult. 1983-ban röplapokat terjesztettek a városban, tiltakozásul a Mozgó Világ főszerkesztőjének leváltása ellen.

Az 1956-ról készülő szakdolgozat híre futótűzként terjedt a főiskolán. De hogyan gyűjtse össze az ifjú kutató a visszaemlékezéseket, ha alig akad ember, aki hajlandó beszélni az „októberi sajnálatos eseményekről”? A legtöbb válasz, amit kap: „Még itt vannak az oroszok, erről nem lehet beszélni”.

Mészáros Gábor konzulensként kiállt tanítványai mellett. A szakdolgozat, habár ez eleinte képtelenségnek tűnt, mégis elkészült. A két hallgatónak még szerencséje is volt: az 1956-os bírósági anyagokat éppen akkor selejtezték, így olyan forrásokhoz jutottak hozzá, amiről nem is álmodtak.

Horváth Szilárd megemlékezett vizsgatanítása körülményeiről, amit teljesen véletlenül éppen 1956-ról kellett tartania. Egykori iskolájában,

a Szendrey Júlia Általános Iskolában szeretettel fogadták. Osztályfőnöke és egy, számára ismeretlen történelem tanárnő volt jelen a teremben. Szilárd határozottan így szólt a gyerekekhez: „Húzzátok alá az évszámokat a tankönyvben! Ennyi igaz. A többit megbeszéljük.” Évekkel később, amikor gyermeke megbetegedett és orvost kellett hívni hozzá, a kiérkező orvos nem fogadott el semmit, hanem így szólt: „A feleségem elmesélte azt a történelem órát.”

1956 nem csak a korabeli dokumentumokon, de számtalan egyéni élményen keresztül is vizsgálható, amíg van élő kortanú. A Hősök éve pódiumbeszélgetéseinek részvevői is különbözőképpen, saját nézőpontjukból emlékeznek rá. De ’56 nem csak az ötvenhatosoké, hanem mindazoké, akik annak összetettségében kutatják történéseit. A jelenkor emberéé, aki előtt immár hat évtized távlatában, mégis követésre méltó példát adva állnak a jogaikért küzdő magyarok.

Forrás: https://muzeumbarat.hu/nem-csak-az-otvenhatosoke-2016-12-07